NOORUS.

№ 1.

Lõikuse-kuu

ja

Mihkli kuu

1915 aastal.

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND K 15 370-1

Austatud kaaswõitlejad!!!

„Meie kõik teame, et meie noored oleme ja et noorus see aeg on, millal meie rõemsad wõime olla", kuid sellejuures ei tohi meie oma kallist noorusi aega kasutalt mööda minna lasta. Meie peame hoolitsema, et meile ~~sellest~~ kallist ajast ka mõni mälestus järele jääks, mida waadates meie weel aastakümnete tagast, rasketel elu tundidel, oma noorusi aega meelde wõime tuletada ja oma kalli ja armsa lapsepõlwe pääle, kus mõnigi wallatus korda saadetud, wõime mõtelda. Et aga midagi niisugust mälestust järele jääks, selleks on üksmeelt, waewa ja hoolt tarwis, mida meie noortel kahjuks, liiga wähe on. Ainult mõned on ühinenud, et ühisel nõul ja jõul midagi korda saata, kuna suurem hulk meie Eestlastest sellepääle ükskõikselt, isegi põlgawalt, waatawad ja seda, kui keegi mõne niisuguse asja kallal tööd teeb, loewad nad ilmaaegseks enese waewamiseks, sest palju kasulikum olla waba aega, mida meil keskmiselt küllalt üle jääb, kaardimängu, tinasoldatite ja mänguhobuste rittaseadmisega, asjata ümberhulkumisega, ehk mõne muu sarnase „kasuliku talitusega" surnuks lüüa. Nende meelest on see „terwisel kahjulik" ja „iseenese tapmine," wõi Jumal teab mis, kui keegi mõistlik mees oma waba aega kirjandusele pühendab.

Selle pääle waatamata, et meie noorte seas nii wähe elujõudu ja oma kohuste tundmist on, hakkame meie ikkagi oma seltsiliste lahke abi ja kaastöö pääle lootes noorusi mälestust looma, see on <u>uut kuukirja wälja andma.</u>

Meie algame seda rasket ja tähtsal ajal, mil kogu ilm werepulmi peab. Meie, Eestlased, oleme ka oma nooremad

ja tugewamad pojad waenuwäljale, oma isamaad kaitsema saatnud. Nad on ka seda senini wahwaste teinud ja saawad seda ka edaspidi, kuni lõpuni, tegema. Paljud on sääl juba meie eest oma were walanud, kuid nad surewad, teades, et nad oma were meie rahwa tulewiku eest ohwerdawad. Kuid kõige selle pääle waatamata ei ole neil mitmesugustel põhjustel korda läinud waenlast, kel määratu suured sõjariistade hulgad käepärast on, meie madle sissetungimast keelata, kuid loodame, et ta wiimaks ometi, weel ruttem kui ta sisse tormanud, wälja aetakse. See nõuab aga wahwust, sõjariistade küllust ja üksmeelt. Loodame ka, et meie wahwad sõjawäed oma Tsaariga eesotsas, waenlast enam edasiliikuda ei lase ja meie julgeste oma tööd wõime alata. Ainult üksmeelt, waewa ja hoolt on tarwis, ja küll siis asi edeneb.

Nii siis ruttu tööle ja ärge raisake oma kallist aega ilmaasju!

Jääme lootma et meie noored meie nüüd ettewõtet hädasse ei jäta ja teda oma lahke kaastööga saawad toetama.

Kõige austusega: Al. Johannson.

Tööle.

Tõuske üles Eesti pojad!
Tublid wahwad laulu loojad,
pange sõnad paberile,
annetage „Noorus'ele";
„Noorus" kõik nad wastu wõtab,
„Aitäh" kõikidele ütleb.
Ärge enam aega wiitke,
ilma aegu ümber uitke.
Sulid ruttu kätte wõtke.
Luppa luuletama tõt'ke.
Waat'ke kuis siis „Noorus" kaswab,
„Helinad" kõik ära wõidab.

—er—

„Ära unusta mind!"

Ühes suures metsas elasid kaks last – öde ja wend. Nad mõlemad kaswasid ühes üles, ühes mängisid nad, armastasiwad sügawasti teine teist. Kui nad juba suureks kaswasid, pidi wend suurde maailma minema. Öde läks oma wenda kuni metsa äärde saatma. Sääl õitses taewakarwa – sinililll kollase südamega, niisugust lilli ei olnud nad weel ialgi näinud. Jumalaga jättes murdsid nad selle lilli ja andsid lubamise, et kui nad niisugust lilli kusagil näewad siis murrawad nad selle ja peidawad ta rinnale.

Läks palju aega mööda... Wend ei tulnud tagasi. Ikka wanemaks jäi öde ja ta juuksed läksid juba halliks. Tälle tuli kewade ja tuli ka tore maikuu. Nüüd läks öde looduse imesid waatama. Sääl nägi ta wastutulejat wanameest. See mees oli tema wend kuid, kumbki ei tundnud teine teist ära. Metsa ääres õitses seesama sinilill; mõlemad läksid teda noppima... ja alles nüüd tundsid nad teine teist ära. Sest ajast jäi sellele lillele nimi: „Ära unusta mind!" Üteldakse ka lihtsalt sinilill.

(Saksa keelest tõlkinud) -arn.-

Mis sa külwad, seda lõikad.

Kord kõndis üks noormees oma kallimaga lilleaias. Kui nad mööda õitsewat roosi põõsast läksid, ütles neiu: „Ah, kui ilusad õied sel roosil on!" Noormees nägi, et roos neiule wäga meeldis ja et teda rõõmustada, tahtis ta ühte kõigeilusamat õit murda ja neiule anda. „Ära murra mind!

ära surma mu noort ilmsüüta hinge! ära lahuta mind minu kallimast!" hädaldas õis. Noormees ei kuulnud roosi palvet, waid murdis ta ära ja andis neiule. Neiu oli õie üle wäga rõõmus, tänas noortmeest ja pandis õie omale rinda. Ja nad kõndisid jälle edasi.

Ühel päewal, kui noormes ja neiu jälle üheskoos oliwad, tuli surm ja ütles neiule: „Tule lähme ära, mul on sind tarwis!". „Oh ära wii teda ära! jäta ta elusse, ta on ju päris ilmsüüta! ära lahuta teda minust, ma olen temale kallim!„" palus noormees surma. Surm wastas norelemehele: „Sa ise oled ~~wõtte~~ mul eeskujuks olnud, sa ei halastanud mitte roosi pääle, waid murdsid ta ära, mispärast pean siis mina sinu kallima pääle halastama?" Ja nooremehe palwe pääle waatamata, wiis surm neiu ära surmawalda igaweseks rahule.

—er.—

Reisikäik Haaslawa „Wooremäele".

Kogusime juuni kuu 2 päewa hommikul Gymnasiumi. Säält wõtsime botaniseerimise riistad kaasa ja läksime aurulaewa juure. Igaüks ostis sääl enesele pileti ja reis läks lahti. Et laewa enese pääl küllalt ruumi ei olnud, mahutadi meid parka pääle.

Ilm oli reisiks kohane: taewas oli üleni pilwedega kaetud, tuult ei olnud peaegu sugugi.

Kaasreisijad olid rõemsad, et kord ometi jälle wabasse loodusesse saawad. Oli päris kena Emajõge mööda Haaslawa poole sõita. Kaldad olid enamasti madalad, liiwased, kuid wahel leidus ka kaunis järskusid. Olime juba pool tundi sõitnud, kui Haaslawa ka paistma hakkas. Sõitsime weel weerand tundi ja olimegi Haaslawal. Läksime aedniku juure, sääl jõime piima ja kõmpisime jälle edasi.

Oli juba wersta kolm maha käidud, kui „Wooremäe" paistma ha-

kkas. Oli weel 5 versta minna, kuid warsti hakkas ka see läbi saama ja olimegi eesmärgil.

Kõigepäält lõime metsa äärde „laagrisse" ja wõtsime kehakinnitust. Kui söönud olime läksime edasi metsa luusima. Tegime ühel kohal tule üles ja jäime praatama, kuid pagan wõtta, wa wihma näru tuli kaela. Kustutasime tule ruttu ära ja pugesime puie alla warju. Kui wihm üle läks, hakkasid osa poissa sõda mängima kuna teine osa metsa mööda ümber luusisid ja lillekesi korjasid.

Nii olime paar tundi paigal ja siis hakkasime tagasi minema. Tagasiminekuu tee pääl wõttis kooliõpetaja ühe fotografia, selle päälе waatamata et see küll sõja ajal keelatud on. Tagasimineku tee oli igaw, sest suurem jagu poissa olid wäsinud, kuid selle pääle waatamata ~~weel~~ et meie tee pääl ühe oja ääres ka weel suplemisega aega wiitsime, jõudsime aegsaste Haaslawa aedniku juure tagasi, kus jälle piima jõime. Säält läksime Emajõe äärde, kus meie enne laewa tulekut weel kord suplesime. Pääle suplemise jäi weel aega laewa tulekuks üle. See aeg kõndisime jõe kallast mööda ja korjasime lillesid, mis meie kõik linna kaasa wiisime. Kui laew tuli, istusime jälle ruumi puudusel parka pääle ja sõitsime Tartusse. Teine päew läksime kooli, eila kaas~~ta~~toodud lillesid korraldama. Neid oli palju rohkem, kui teiste reiside ajal kaasa toodud, sest selle reisi ajal oli neil kõige rohkem waba aega. Haaslawa ilodus ja kenadus jättis küll kõikidele hää mälestuse järele.

—M.—

Sõda.

Siin weri nõuab were
hinda
ja wahwam ikka wõitjaks jääb.
Siin isa piina, waewa
poeg maksab kätte ohtraste.
Kül rahu päike saab siin
Tõusma,
kui saks on murtud täiesti.

-ax.-

(„Meie mätsist")

Sõbrad:

Koer ja kass on mõlemad koduloomad, aga harwa lepiwad nad kokku. Enamasti walitseb nende wahel waen, aga mõni kord saawad nad nii suureks sõbraks, et nad teine teise eest tulest ja weest läbi lähawad. Näu ja Muri (nii oli kassi ja koeranimed), oliwad teine teisega suured sõbrad. Teine püüdis sõpruse üles näitamisega teisest ette. Kumb neist midagi suupäralist leidis, seda jagas ta õiglaselt teisega pooleks. Iseäranis maijad oliwad naad liha peale. Aga kes kassile wõi koerale palju liha annab?! Kass aga mõtles: „Kui ei anta, wõtan ise."! Warsti leidis Näu salawka sina alt üles, mille rottid sinna oliwad õõnistanud. Ta puges sealt sisse, ja oh rõõmu! Auk wiis otsekohe talle toidukambrisse. „Mis nüüd wiga liha wõtta? Keegi ei näe!" mõtles kass. Ta wõttisgi tagawara waagnast hää tükki hammaste wahele ja lippas minema.

Tua taga andis ta muist Murile ja mõlemate sabad kiitsid süües. Nii sündis mitu päewa. Perenaene märkas seda ja weeretas süü rottide kaela. Kohe pani ta lõksu augu suu ette ja mõtles: „Kui rott öösi august sisse poeb, küll ta siis lõksu lähab." Teisel päewal läks perenaene toidukambrisse ja waatas lõksu. Kes oli sees? Näu! Perenaese süda läks täis. Tema wõttis kassi kõige lõksuga ja wiis peremehe juurde: „Waata, kus lihawaras, mis nuhtlust talle peale paneme?" Peremees kostis: „Pista pääkotti, seo suu kinni ja wiska jõkke." Perenaene täitis karwa päält kohtu otsuse. Muri waatas kõike seda haledalt päält. Jõgi jooksis ruttu ja wiis kotti kohe perenaese silmist. Aga ka Muri kadus ära. Tükki aja pärast tuliwad Näu ja Muri kõrwu õuewärawast sisse, mõlemad wesi märjad. Muri oli jõkke hüppanud, koti-

sust hammastega kinni haaranud ja kotti kaldale „tirinud". Sääl oli ta kotti lahti närinud ja Nău wälja lasknud. Kass ei olnud uppunud, sest et kott wee pääl ujus. Wahepeal oli ka perenaese wiha üle läinud, kassile anti süü andeks ja Muri ja Nău elawad weel praegu ühes.

— Arn. —

Karwal talumees.

Õpetaja kirjutus tuppa astus õpetaja naaber ja kahmas mütsi peast maha.

„Tere, auliks õpetaja herra!"

„Jumalime Hans. Noh, mis head kuulda on?"

„Head ei ühtegi, üsna halba. Tulin õpetaja palwele, sest et..."

„Kas keegi teil raskesti haigeks on jäänud?"

„Weel pahemat; õpetaja herra mäletab wist küll, kui ma ükskord karjamaa aia pärast siin käisin."

„Mäletan küll, sina tahtsid, et see aed uueste saaks tehtud."

„Õige, ma käisin teid palumas, et teie aia tegemiseks abi annaksite, sest wahe aeda peawad naabrid ühtlasi parandama ja tegema. Nüüd on Teie pull aia maha rõhunud ja minu pulliga puskelma läinud."

„Minu pull oli muidugi kõwem," naeris õpetaja.

„Ei, õpetaja herra eksib, minu pull oli kõwem ja kaewas teie pulli surnuks."

Õpetaja nägu läks wiha pärast punaseks, ja pahandus oli tulemas.

„Tulin nüüd teid paluma, et andeks annaksite, aed oli ju lagunenud."

„Küllalt, küllalt", kisendas õpetaja, „sina pead minu pulli wälja maksma."

„Armuline herra, andke andeks, kuidas ma waene inimene jõuan teile nii kehwal ajal towet pulli wälja maksta. Wahetame siis parem pullid ära."

„No, olgu siis nii, homme too aga oma pull mulle."

„See on wäga hea, et ilma kohtuta walmis saime," ütles talumees ja ta nägu läks naerule.

„Palun andeks, õpetaja herra ma eksisin: mitte minu pull ei kaewanud teie pulli surnuks, waid teie pull minu pulli ja nüüd saab teie elus pull minule."

„Ah minu pull," ütles õpetaja ehmatades. „See on hoopis teine asi. Seekord Jumalaga, mul pole enam aega," ütles õpetaja laua tagast üles tõustes ja ära minnes.

„Aino."

Sõna sõnalt ärakirjutatud!

Kui ma ei eksi, ühest lugemisraamatust.

Ei suuda . . . (Japani sõjast.)

I

Mä laulsin kevade kuldsest a'ast
ja suwe lõhnawast lille ra'ast.
Ma kiitsin õrnust ning iludust
ja woorust, wahwust, ning wabadust.

II.

Nüüd weri hakkab mul tardumaa
ei suuda see pääle mõtelda
mis pakkub meil' kange Aasia
ei suu ega sulg seda kirjelda.

III.

Mul õrnem õhk liikumas keele pääl
üks Aasane tõsine, palwe hääl:
„Kes seisid ja seisad su laste eest
meid päästa kiusatuse seest!"

~~Saksa keelest tõlkinud~~. .   H. K.

(Lastelehest.)

Sibelius.

Üks wanake, kes suremisel oli, palus oma poega öösiks temale juurde jääda. Kui öö kätte jõudis, jäi pika walwamise peale ka poeg magama. Ema ärkas üles, ja kuulis tumedat waltsori mängu, ja mäng kõlas ikka kõwemini, ja kõwemini. Wiimaks nägi ta walges rietes neitsiid mängiwat. Ta tuli üles, ja hakkas ka nendega tantsima ja mängima. Ta tantsis nii, et wiimaseks jäi, ja maha kukkus.

See oli aga unenägu. Ta ärkas üles ja oli ära kohkunud ja tahtis juua, aga keel ei painunud et wett küsida, ja ta kukkus wiimaselt sängi tagasi. Surm oli ligi ja ta kuulis tumedat kõminat. See oli surm. Kõmin kostis ikka kõwemini ja muutus wiimaks kloppimiseks. Wanake karjatas ja kukkus meelemärkuseta woodi peale. Poeg ärkas üles ja nägi ema surnud olewad. Ta ehmatus oli nii suur, et ta surnult ema kõrwale maha kukkus. See noormees oli Sibelius.

Prantsuse keelest tõlkinud: Juhan Kannel.

— · —

Kiir ja wangikoda.

Kiired tulewad päikese juurde reisipiletiri wõtma.

Üks räägib:

– „Mina lähen täna Sangaste krahwi lossi."

Teine räägib:

„Mina lähen Tartu Doome peale jalutama."

Kolmas räägib:

„Mina lähen Peipsi lainetega mängima."

Nii walisiwad kõik omale koha walmis. Kiired tahtsiwad juba minema minna, kuid päike peatas neid ja ütles: „Oodake, weel on koht: pime wangikoda, kus kõigest ilmast lahutatud üksik wang istub. Kõik kiired hakkasiwad haledalt paluma: „Pimedas wangikojas on niiske ja seal hakkab külm, meie ei taha sinna minna."

Päike püüdis ühe kiire kinni ja ütles: „Sina olid sa iseäranis wallatu, hulkusid saladuslistes kohtades, nüüd mine, ole wiis minutitgi pimedas wangikojas.

Kiir hakkas nutma aga teha polnud midagi: päikese käsku peab täitma. Ta wiibis wiis minutit maha jäetud wangi juures.

Suur oli wangi rõõm kui ta päikese kiirt nägi: kahwatanud paled läksiwad rõõmsaks ja ta rind hakkas kergemalt hingama.

Wene keelest tõlkinud (ja äramoonutanud!)

„Aino."

Wend ja õde.

Mõni aeg tagasi seisid Taaralinnast paarkümmend wersta eemal kase metsa sees. wäike urtsik, kus Ants Muhu oma naese ja kahe lapsega, Salme ja Johanniga, elas. Ants oli waene, kuid hoolas töömes, aga ta poeg Johann oli joodik ja laisk; tütar Salme oli oma isa sarnane edasipüüdja, tark ja hoolas inimene. Kui ta alles küla koolis käis, oli ta sääl üksesimestest õppijatest, ja oma kaasõpilastega käis ta wäga lahkelt ümber. Ta oleks hää meelega linna kooli läinud, kuid et isal selleks jõudu ei jatkunud, pidi ta selle soowi koguni ära unustama ja teenima hakkama. Selle tarwis sõitis Salme

Taaralinna ja sai sääl warsti ühe tohtri juurde teenija koha, mida ta ka 5 aastat pidas, ja oleks weel edasi pidanud, kui „Halliku" talu noor peremees, kes hiljuti „Halliku" talu päranduseks sai, teda mitte oma naiseks ei oleks wõtnud.

Sel ajal, kui Salme teenimas oli, ajas Ants oma joodiku poja Johani, kes ainult tema wiimased waewaga korjatud raha-kopikat ära raiskas, majast wälja. Isamajast lahkudes läks Johann Taaralinna, kus ta wargusega ennast elatada kawatses, kuid ta wõeti warguse päält kinni ja mõisteti 3 kuuks wangi. Wangist lahti saades hakkas ta uuesti wargile, kuid saadi jälle kätte ja mõisteti seekord juba 1 aastaks wangi. Wangipõli mõjus ta pääle nii tuntawalt et ta uuesti lahti saades oma elu üle hakkas järele mõtlema ja leidis ta nurjatu olewat. Nüüd alles sai ta aru, et niisugune eluviis, mille järele ta siiamani elanud, kõlbmata on ja sest päewast pääle hakkas ta oma meelt parandama ja ikka ja ikka wähem kibedat pruukima. Raske oli tal esmalt oma wanast sõbrast, wiinast, lahkuda, kuid juba kuu aja pärast wõttis karskus ta üle wõimust.

Ta oli nüüd nagu uuesti sündinud ja läks maale talu poisiks, et õigel teel omale leiba muretseda ja kaua teenis ta talu poisina

Sellega hakkas Johan ka nagu teisedki inimesed elama, kuid nii hää järje pääle, nagu ta õde Salme, ei saanud ta kunagi.

— vr. —

———

Osman.

Palvetajate karavan läks D. linnast välja. Hingekarjased õnnistasid teeleminejaid. Linna elanikud olid tee, mida mööda karavan läks, lilledega üle külvanud. Kõik uskusid, et reis häste lõpeb, sest Osman, karavani kaitsesoldatite ülem, läks juba kuuendat korda karavaniga Mekkasse, ja mitte kordagi ei juhtunud tal tee pääl õnnetusi: araablased ei tunginud kunagi nende kallale ja liiva tormid ei teinud neile millaski kahju. Ühe sõnaga ütelda, ta reisis õnnelikult.

Mõni nädal pääle D linnast lahkumise, jõudis nende karavan püha Eufrati kaldale. Kui karavan üle jõe Arabia lagendikule läks, lauldi pühalikku laulu.

Kui Eufrat juba kaugel selja taga oli, ühines karawaniga tundmata beduin. Ta sõitis ka Muhamedi hälli ja haua (Mekka Medina) juurde palvetama. Osman hakkas temaga harutama, kumb neist paremast rahvusest on (Osman oli türklane) ja vaielusega ei marganudki nad, et karavanist maha jäid. Beduin rääkis lühidalt ja liialdamata kiitis oma rahvast, kuid sellejuures ei salanud ta ka mitte tema halbu külgi. Kui beduin oma juttu lõpetas, hakkas Osman palavusega türklasi kiitma.

„Türklased," rääkis ta, „on ammu terwel Hommikumaal oma wahwuse, häasüdamluse ja aususega kuulsad. Sagedasti, kui sõjamehe wahwust tahetakse tähendada, üteldakse: „Ta on wahwa nagu türklane," ehk kui kaupmehe kasupüüdmatusest jutt on, siis üteldakse: „Ta on õiglane nagu türklane." Missuguset häädused on aga sinu, Arabia lagendikusid mööda ümberhulkujal rahval? Teie beduinid olete küll türklastega ühte usku, kuid röövimine on teid kõikide silmas äraneetud hulgusteks teinud. Iga aasta peab meie sultan teile suure summa maksma, et

teie palwetajate karawanisid mitte paljaks e röövi. Kas tunnistad, wennas, et ma tõt räägin ja sinu rahwas muud ei ole, kui röövlite pesa?"

„Meie lõpetame pärast oma juttu," ütles beduin ja näitas käega mahakukkunud kaameli pääle, kes oma peremeest enese all surnuks ähwardas litsuda. „Pärast, enne aga lähme ja aitame teda."

„Mine ja aita," ütles Osman, „mina sarnaseid päewawargaid küll ei aita; ta ostis minu käest neli aastat tagasi selle kaameli ja nüüd olen ma päris rõõmus, et se kaamel temale minu eest kätte tasub."

Beduin päästis reisija kaameli alt wälja ja ratsutas Osmani juure tagasi. Ta oli juba temale õige ligidal, kui korraga wihane tiiger põõsast Osmani kallale tormas. Osman ehmatas ära ja langes minestanult hobuse seljast maha. Beduin, haaras taskust pistoli ja laskis tiigri, silmapilgul, kui ta oma saaki lõhkuma tahtis hakkata, maha.

Kui Osman silmad lahti tegi ja ennast päästetud nägi olewat, wõttis ta beduinil ümbert kaela kinni, tänas teda ja pakkus temale rahakotti, saja sekiniga.

Beduin tänas Osmani tema lahkuse eest, kuid ei wõtnud rahakotti wastu. Sel ajal tuli armetus riides puujalaga sant nende juurde. Tema pööras Osmani poole, kel rahakott alles käes oli, ja palus teda alandlikuld: „Ole nii hää, armas, rikas reisija, kustuta minu häda: anna mulle üks ainus rupia oma suurest rahakotist. Üks rupia päästab minu elu. Õhtuks loodan ma tema abiga ligemasse linna jõuda, ilma temata pean ma siin kõrbes kiskjate loomade ohwriks sattuma."

„Küll Jumal aitab," ütles Osman rahakotti tasku pannes:

„Mul ei ole sinu tarvis ühtegi rupiat, mina lähan Mekka'sse palwetama ja mul on ainult reisi tarvis raha kaasas, ülejäänuse waranduse jagasin ma kodumaalt wälja sõites, rahwale." Beduiinil oli sandist hale meel: ta andis temale süüa ja juua ja ütles: „Tule, lähme ühes, ma saadan sind kuni linnani, sest see on minu tee ääres.

„Ma lähan liig aega mööda, sagestasti puhkan," rääkis sant.

„Siis istu minu hobuse selga!" wastas beduiin." Kargas hobuse seljast maha ja pani sandi sinna istuma. Ise wedas ta hobust enese järele.

— „Wiska ta hobuse seljast maha," ütles Osman, sandi pääle näidates, „Aule lõpetame parem oma jutt ära."

„Meie jutt on ammu juba lõpetatud," ütles beduiin. „Oleks ju ilmaaegne edasi meie rahwaste hääsüdamluse ja wahwuse üle waielda, sest iga rahwa seas on häid ja halbu inimesi."

Osman luges seda wastust liig tooreks ja wandus beduiinile kättemaksmist. Warsti jõudis aeg, kunas Osman oma wannet täitis: ta juhtus ükskord beduiini juure, kui see magas, wõttis tema wiimse waranduse—hobuse ära ja jättis tema kesk kõrbe saatuse hooleks.

Wene keelest tõlk. -er.-

Talisel teel.

Üle halli ja hämara lume, metsa poole, sammus mu hobu tumedat teed. Hämarikus weel paistsiwad metsa ladwad tume-siniselt silma. Lumesädemed hiilgasid kuu paistel nagu tähtede loor sinise taewa wõlwil.

Nõiduslik metsa waikus mõljus mind sügawasse mõtesse... Ma waatan kuidas metsa puud waikiwad, talises öökattes, nagu oleks nad wabaks saanud tormidest. Ma waatan kuidas kuu wiksatab kahwatult puu latwade tagast, ja kuidas mõned tumedad pilwerangad katawad tähtede helki. Mu ees on taline tee...

Mõtted rändawad, igatsused mõljuwad. —

Jälle waatan ma metsa pimedasse ja näen, kuidas orav jookseb üle lumesse jäänud puu oksade just nagu tahaks ta mind ehmatada oma mänguga.

Külmajugad jooksewad üle ihu nagu elektri sädemed, raputawad liikmeid. Mõtted ning koju igatsus mõljuwad mind tumedusesse...

Aga waata, siisgi tuluke weel wilksub kauguses. Rõõmsaks lööb mul meel, ning see lahutab sügawaid mõtteid. Ma ärkasin nagu unest üles ja sundisin hobust rutemini astuma. Weel waatan kord tagasi, kuidas tume mets on minust kaugele jäänud ja lähemale jõuab kuldne koduke. Silmad, nägu, pääsewad lahti tuttawat ümbrust waadates. Koju igatsus on järele jõudnud, — üle eksitawa tee.

L. Eek.

Loodus õhus ja wees.

1.

Igalt poolt, kuhu aga silm ulatab, naerab meile loodus wastu. Isegi kui meie „tühja" klaasi laua pääle paneme, siis ei ole see mitte tühi, waid kuhjaga tais (kui ta tühi olex, litsuks õhk ta puruks). Nii nagu see klaas mitte tühi ei ole, ei ole, ega wõigi, looduses midagi tühja olla.

Näitab küll wõõras olewat, et „tühi" klaas tühi ei ole ja kerkib tahtmata küsimus: „Mis sääl siis on, kui ta tühi ei ole?" Sääl on õhk, ja ühes õhuga mitmed kümned elawad olewused. Kahjuks ei ole inimese silm küllalt teraw, et neid olewusi näha, kuid kui meile teadus appi tuleb s. o. läbi mikroskopi waatame, siis peame tahes ehk tahtmata tunnistama, et klaas mitte tühi ei ole ja sääl elu walitseb; need nägemata klaasitäitjat elukad on bakteeriad.

Bakteeriad on kõle palju. Nad on kõik üherakulised (одноклеточные) lahkseenekesed (Schizomucetae)[1]. Bakteeriaid on ka mitme kujulisi, kuna kõige rohkem spirallisid (keeratud kõie ehk korgitõmpaja kujulisi), kepi ja rõngakujulisi on. Nad kõik on lõpmata wäikesed, nende keskmine suurus on 0,001 milimeetert, kuna mõned weel palju wäiksemad on.

Osa bakteeriaid on inimesele, kui ka loomadele kahjulikud, sest nad tekitawad ja kannawad mitmesuguseid haigusi laiali. Kahjulikka bakteeriaid on aga palju wähem, kuna suurem hulk inimesele ükskõiksed ehk mõned koguni kasulikud on. Kasulikude bakteeriate hulka käiwad ka bakteeriad kes piima hapatawad (bacillus lacticus) ja paljud teised.

---

[1] bakteeriad, kes surnud organismides mädanemist sünnitawad (bakterium termo).

Kui meie mõnel soojal päikesepaistel mai ehk juunikuu ilmal wastu sinetawat taewast waatame, siis näeme meie terweid legionisid lendajaid putukaid. Mõned neist on õige suured, kuna paljud kaunis wäikesed on, kuid suuremat jagu neist wõige meie palja silmaga näha, sest nad kõik on bakteeriatest suuremad.

Kui meie juuni kuu algul, enne heinaniitmist, aasale läheme, siis näeme meie sadatuhandeid lillekesi kenaste õitsewat. Kuid mistarwis nad õitsewad? Kas selle tarwis, et inimene neid tallates ja noppides lõbu tunneks? Ei! nad õitsewad selle tarwis, et sellega oma tulewase sugu eest hoolitseda.

Niisamasugust rikkalikku floorad näeme meie ka troopika metsades, sääl on aga suured puud, kuna aasal meie ainult wäikesi madalaid lillesi nägime.

Kõigest sellest, mis eespool awaldatud, on näha kui rikkalik taime ja loomariik maa pääl on, kuid mis on siis wee sees, wette põhjas? Kas on sääl pääljalt surnud wesi ilma ühegi elawa olewuseta? Ei! peame selle pääle wastama.

Sagedasti, kui meie jõe äärde läheme ja terawaste wette waatame, siis näeme meie äralugemata palju wäikesi muste täpikesi, kes edasi-tagasi liiguwad; need on wäikesed wee putukad. Palju on weel neid wette elanika, keda meie palja silmaga ei näe. Wahel näeme meie, et mere wesi kalda ääres punane, kollane ehk pruun on.

Mõnikord wõib seda sellega seletada, et wesi sawiga segatud on, kuid on juhtumisi, kus wett lõpmata hulgad putukaid, ehk mõnikord ka wee taimed, ära wärwiwad. Kui meie õhtul mere pääl laewaga sõidame ja laewa taga wee pääl wahime, siis näeme sagedasti, nagu pilluks wesi punaseid sädemeid, kuid ka seda teewad wäikesed hiilgajad wee putukad, kes end wee pääl üles wiskawad.

Nii siis walitseb wee sees niisama, kui õhuski, elu ja liikumine, isegi weel rikkalikum. Näitab kül naljakas, et wee sees rikkalikum flora ja fauna (taime ja loomariik) on, kui maa pääl, kuid õpetlased ja merede uurijad on selle kindlaks teinud, ja see saab ka meile arusaadawaks, kui meie elamise tingimisi maa pääl ja wee sees wõrdleme. Õhku ja walgust, mis igale elawale olewusele tingimata tarwilik on, on wee sees küllalt, sest päikese kiired ei jõua wee pind palju takistada wee sees olewast õhust jatkub ka nii palju, kui seda fauna ja flora ära tarwitawad. Paremusteks on aga wee sees: 1.) merede põhjas ei ole niiflalgi nii suuri wee liikumisi, kuna maa pääl tormid, marud, uraganid ja tuulispääd floorale palju kahju ja raskusi sünnitawad. Ehk kül wee sees ka oma liikumised lained ja merewoolud on ja näituseks merewool Golfstrom, Meksika lahest wälja tulles, Antilli saarde juurest suurel hulgal wee taimesid lahti kisub ja kuni Sargasi mereni kannab (Meksika lahest wälja tulles, läheb Golfstromi üks haru mööda Inglismaad Skandinawia poolsaare juure, kuna teine haru mööda Pirenei poolsaart Afrika kallaste juure pöörab ja säält jälle ringiga mööda Lõuna Amerika põhja-kallast tagasi Meksika

lahte woolab. Selle haru ringi sees on waguue Sargasi meri), kuhu neid juba lõpmata hulgad on kogunud, nii et sääält wäiksema laewaga hädäohtlik läbi pääseda on, kuid see kõik mõjub ainult õhemate kohtade, iseäranis saarte ümbruse, pääle, kuna sügawamal päris waikne on.

2) Wee temperatur ei ole mitte nii muutuw, nagu õhus ja on hästi pärem. Isegi sääl kus talwel kuni -65-70° on ja, näituseks tundras, muud ei kaswa kui ainult mõned samblad, on wee sees ainult mõni kraat alla nulli ja floora, kui ka fauna on õige rahuloldaw.[2)]

3.) Ka ei ole rõhkust wee sees: puudu ja ei ole sellepärast taime ja loomariigil tarwis kannatada, kuna maa pääl lõpmata suured maakohad kuiwuse summil kõrbeteks on muutunud ja kus, mõned üksikud oasid wälja arwates, midagi ei kaswa ega ela.

4.) Maapind on mere põhjas ehk küll liiwane, kuid mädanenud rohuga, ilaga ja surnud loomakestega hästi wäetatud.

Et wee sees elamise tingimised paremad ja wastutulelisemad on, kui maa pääl, seda tõendab ka see, et kõige suuremad taime ja loomariigi esitajad wee sees elawad. Kõige suurem taimeriigi esitaja on Ljaminaria. Ta kaswab kuni wee pinnadile ja on sellejuures sagedasti kuni 300 meetert pikk, sellega siis palju pikem, kui kõigesuuremad hiiglapuud maa

[2)] Nii näituseks Uemaa saarte pääl liiguwad ainult mõned üksikud jääkarud kes wee seest enesele toitu muretsewad, kuna sääl ümberkaudsetes meredes äraarwamata hulgad wäikesi putukaid elutsewad, pääle selle weel ülged, walaskalad ja palju teisi kalu.

pääl, Welligtonia ehk Mammoti puu (Mammotti puuks nimetadakse teda tema suure kaswu pärast.) ja Baobab, mis ainult kuni 160 meetrit kõrgele kaswab! Kõige suurem loomariigi esitaja on walaskala. Ta on kala kuju omandanud ja selle-pärast kutsutakse teda kalaks, kuna ta tõepoolest süuntaja elajas on. Iseäranis palju walaskalasid on põhjapoolses Atlandi okeanis ja Põhjajäämeres. Nad on sagedasti kuni 25 meetrid pikad ja kui nende saba ära tõigata ja sirgu ajada, siis see kuni kahe mehe kõrguseni ulatab.

Nii ei ole siis wee sees fauna ja floora sugugi waesemad, kui maa pääl.

-er-

Troopika mets.

Imekena on troopika mets ilusal, waiksel, ilmal, kui suured ja wõimsad puud oma latwu painutawad ja kullakarwa lehti sahistawad õrnalt ōõtsuwa tuule käes. Waatad sa tema suurepäralist ja iludusrikast puude kogu, ja ei märka temas mitte kõiksugused iludusi, waid ainult mis silma paistawad. Armas on sääl põletawal päikesel läbi lehtete tungida ja oma kiiri wiludusesse saata, kuhu reisija puhkama on istunud. Tore on troopika mets kui weel kõik sugused linnud tema suurepäraliste puude otsas laulawad ja oma musikalist kõla pakuwad. Läbi haljendawa rohu ja looka-paindunud puude woolab waikselt hõbekarwa jõekene oma wirwendawate wooguga.

Tore on aga ta ilusal waiksel õhtul, kui juba päike silmapiiri taha on wajunud ja õhtune waikus ümbrust walitseb. Kui aga kõik loomad ja linnud ninuma on läinud, aga ainult jõekene oma tee reisi edendab, läbi troo-

pika metsa, kui kuuna walgusel. Waikselt seisad sa sääl iluduse-rikkas metsas, niihästi südaöösel kui ka päewa ajal ja waadat Aima silma paistwaid kujusid. Ikka sulab süda sinu sees, ikka tuldawad iludused sinu hinge mida sa ei maleta iialgi... iialgi!

Gogolile järeleaimanud: L. Ern.

Rändaw linnuke.

Laanes juba sügise,
kaldal kurdab linnuke.
Soowib suure ruttuga
üle mere lennata.
Meri aga pikk ja lai;
laewgi lennates hukka sai.
Linnukene tormiga
ei ta suuda wõidelda.
Kured sinna jõuawad,
Lõuna poole sõuawad,
wõimsalt lendab linnuke
tugewale tiiwale.
Kure tubli, tore tiib
argse üle mere wiib.
Linnu laul nüüd kõlamas
kaugel haljas Afrikas.

— a.l. —

(Lastelehest.)

Sisu.

Austatud kaaswõitlejad.	Al. Johannson.
Põõle	-er.-
Ära unusta mind ~~ära~~!" (tõlge)	-arn.-
Mis sa külwad seda lõikad.	-er.-
Reisikäik Haaslawa „Woorumäele."	-ur.-
Sõda. (Mahakirjutud)	-ak.-
Sõbrad	-arn.-
Karwal talumees. (Mahakirjutud)	„Aino."
Ei sunda (Mahakirjutud)	H. K.
Sibelius. (tõlge)	J. Kanaal.
Kiir ja wangikoda. (Moonutatult tõlgitud)	„Aino".
Wend ja õde.	-er.-
Osman (tõlge)	-er.-
Talisel teel.	L. Eek.
Loodus õhus ja wees.	-er.-
Floopika mets. (Järelarwamus)	L-Eek.
Rändaw linnuke. (Mahakirjutud)	-ak.-